

Barnabás "uj népnek:" de a kifejezések világos értelmét már elvesztették. Még tudják, hogy a gyülekezet építése a szellemi ajándékok birtokosainak kezében van a próféták, tanítók, apostolok kezében, de az egyházi hivatalviselő az ő szeműben már uralkodó, kinek a laikus alája van vetve. Ignác szerint a felmerülő hamis fanokkal szemben biztonságot csak a püpökkel való közösség nyújthat s ezt a közösséget a tanítás a keresztség, az urvacsora és a házasságkötés alkalmai képzik: tehát az isteni Szellem /Szentlélek / helyét a szakramentumok foglalják el. Megkülönböztetik az egyháznak valódi és látszólagos tagjait: tudják hogy az egyház tisztasága a földön el nem érhető. Külsőleg tehát az apostolok korát a közvetlenül utánuk következő kortól az u.n. apostoli atyák korától sokszor kevés különbség választja el: csak annyi, hogy a régi kifejezéseket nem egészen pontosan használják. De a mélyebben látónak ez a kis eltérés elárulja, hogy ezek az egyházirók már nem mindig értik az apostolokat: olykor csak utánozzák az apostolok életét, de nem élik azt. Mert az emberi romlottság teljes felismerése és az emberi én elvetése nélkül nincs új élet. Ezekből az atyákból tehát hiányzik az Istennel való érintkezés az Isteni Szellemének közössége. Bizonyos azonban, hogy ez az egyház nem minden tagjánál volt így: bizonyos, hogy a Szellem tovább munkálkodott az egyházban s megindult rögtön a Szellem soha meg nem szűnő munkája: az örök reformáció is. De sok vezető férfi nem volt már a valóságban "szellemi", hanem csak névben: az isteni belső elhívás külső hivatallá változott. A fellépő tévtanokkal szemben elengedhetetlenül szükséges volt az egység, de ezt nem Isten Szellemének vezetése biztosította, hanem az egyházi tisztviselő parancsava. Ez a tisztviselő a pap, pedig a többieknek nem szolgája volt már, hanem ura. A szolgaság és félelem szelleme kiűzni kezdte a szeretet és egység szellemét. Ez a szolgálói függés a következő korokban magát a papságot is alsóbb és felsőbb tagozatokra bontotta.

Először egyes presbiterek egyeduralmat követeltek s a többieknek uralkodó presbiter kisajátítja magának a püspöki címet, mely kezdetben minden presbitert megilletett volt. De a bibliai szellem ily nagy elhanyaglása mellett is az egyház egységének tudata nem tűnt el csak az ami az apotoloknál belső szellemi egység volt most külső parancsolt egységgé változott. Az isteni Szellem visszavonulását ilyen emberi pótszerrel helyettesítették. A külsővé válásnak lassu folyamatában az igazi szellemkeresztyénség azonban nem vesztett el máról holnapra. Ha sokszor nem is a hangadóknál, ha sokszor talán hamis elmélet leple mögött ott élt még Jézus az emberek ezreiben és megteremtette azt a csodálatos missziót, mely a názáreti Jézus ismeretét csakhamar a világ minden ismert részére szét-hordozta. Apostolok jártak helyről-helyre hirdetve a Krisztus örömmüzenetét. Észerek voltak, akik ezért a Krisztusért készek voltak a halálba menni. Megvolt tehát még a szeretet igazi szellemi egysége is és ez annál jobban predikált a pogányoknak, mert ugyanakkor a külsőleg egységes római állam már szétesőben volt. De az a különös jelenség áll előttünk, hogy már az egyházban is a belső szellemegység köré egy külső hatalmi egység kényszere szorul s azt megöléssel fenyegeti. Ez a külső kényszer az egyházi jog, melynek csirái már Római Kelemennél megtalálhatók.

§

§

§

Az egyháztörténet következő korszakát az egyházi atyák korá-nak nevezzük. Mind érezhetőbb a keleti és nyugati egyház közötti jellemkülönbség, A keleti egyház szemlélődő a nyugati egyház gyakorlati. A spekuláló keleti ember oly kérdésekre bukkan, melyek a keresztyén életet tekintve nem nagyon termékenyek: ellenben egy csomó áldatlan civódást, váres üldözést eredményeztek. Az orthodoxnak vélt tanokat zsinatokon szentesítik a császári rendelet teszi őket kötelezőkké. A cél most is az, hogy az egyház tanítása egységes legyen. A nyugati egyházat gyakorlati kérdések foglalkoztatták s ezek megoldásánál szintén egységre törekedtek: de

itt a zsinatok mellett mind nagyobb tekintélyre jutott a római püspöki szék véleménye. Míg keleten tanspekulációval itt jogi alkotásokkal remélték az egységet megvalósíthatónak. Az apotolai korban igen egyszerű volt a bűnbocsánatról szóló tan: Aki megvallotta bűnét és hitt a Megváltóban az biztos lehetett a bocsánat felől. De most nehéz viták gyötörték a hit tudósokat afelől, hogymelyek a megbocsátható és melyek a halálos bűnök: lehet-e a megkereszteltek számára egy második bűnbánatot / secunda poenitentia / engedélyezni a melyek az igazi bűnbocsánat ^a mézzanatai. Ugy keleten, mint nyugaton a fenlódás bűnbocsánat jogát mindjobban a " homo spiritusalis" / szellemi ember, lelkész / kezébe adja. Ez a jog aztán mérhatatlan hatalmat adott a lelkeken a papok kezébe. Lassanként az egyházi hatalom egy lesz a papok hatalmával. Ám a papok tulnagytület voltak arra, hogy az egyház egységét biztosítsák: szükségessé vált a további differenciálódás és legfőbb hatalom letéteményesséinek számát mégjobban kevesbiteni. S még egy nagy különbség távolítja el ezt a kort az isteni Szellem szabad szárnyalásának korától: a Szent Szellem birtoklását földi hivatalhoz kötik. A püspökök azt kezdik állítani, hogy ők az apostolok ^{szerű} jog szaxint utódai. Összességük: az episcopatus / püspöki kar / a Szentlélek kinyilatkoztatásának szerve. Az egyház fundamentuma tehát a püspök. A történetolvasó megborzad attól, hogy az Isten Fiát az egyház igazi alapját hogyan cserélhették fel oly hamar emberrel, vagy emberi testülettel. De némi magyarázatul meg kell jegyeznünk, hogy a püspökök ez időben még pl. Rómában rendszerint igen kiváló kereszténynek voltak, az egyház belső építői inkább, mint annak a külső szervezői s így ez a tévedés nem látszott ott oly gonosznak, mint később, amikor a püspökök már csak egyházkormányzók és sokszor csupán hatalomra vágyók vagy épen gonosztevők voltak. De azért a babona hatalma mindig erősebb lesz. A püspök már Krisztus helyett áldozó pap és bíró is tehát a bűnbocsánat közlője. Ki jogosan megválasztott püspöknek magát alá nem veti az eretnek szétfujt polyva, Kórház csapatá.

Azoknak a papoknak, akik a püspöknek ellenezegülnek még a keresztelése sem érvényes. Az elvek legvilágosabb kifejtője Cyprianus nyugati egyházi atya írásaiban található.

Ám a fejlődés itt sem állt meg. A püspöki testület igen nagy mértékig ahhoz, hogy az egységet képviselje. Cypriánus Rómát jelöli meg a katolikus egyház atyjának és gyökerének, ennél azonban nem megy előre tovább. De az út mindjárt járhatóbb lesz afelé, hogy az egyház egysége egy emberen a római püspökön nyugodjék. Mily mérhetetlen az a távolság az Üdvözítő amaz intézkedése között, hogy az egyházfegyelem legvégső fokán az egész gyülekezet kezébe legyen letéve és e között a két álláspont között, mely szerint az egyház és a bűnbocsánat joga a papé, illetőleg a püspökök testületé. És ezt az óriási utat az egyház alig kétszáz év alatt tette meg. Krisztus persze még olyan gyülekezet felől intézkedett, melynek tagjai nem címüknél, vagy állásuknál fogva, hanem valósággal voltak szellemiek, vagyis Isten Szellemétől vezetettek. Ez most már a gyülekezeti tagok legnagyobb része, sőt a papokra nézve is alig volt igaz. A bibliai világosság elhomályosulása következtében vezetők és vezetettek az ujonnanszületést mindjobban valami erkölcsi nemesedéssel a Krisztus váltságát pedig a törvény betöltésével tévesztették össze miben legnagyobb fokot a Krisztusért való szenvedés, vagy mártírhalál képezte. A keresztyének jótékonyága, vagyonosódása sok számító embert vonzott a gyülekezetbe, sőt éppen a vezető papi állásokba, már Nagy Konstantin előtt is: de különösen azután, hogy az üldözések megszűntek és a császári kegy mosolya egyszerre álkeresztyének és képmutatók tömegét hozta be az egyházba. Ebben az egyházban a bibliai egyházfegyelmet gyakorolni annyit jelentett volna, mint az egyházat hagyni el. Így cselekedtek a montanisták és később a donatisták de az elért tisztább közösség ára az egyház egységének megbontása volt. Igaz, hogy ez az egység nem volt már a bibliai. Míg Jézus parancsa értelmében a bibliai egyháznak még min-

minden tagja felelősnek érezte magát minden tagért, úgyhogy az egész keresztyénség egy nagy szerető családba forrott össze s a földrajzilag távolabb élő keresztyének felelősnek érezték magukat egymásért most közeledünk ahhoz az időhöz, melyben a nagy tömeg külső álegységén már csak a papság és császár fognak örködni.

Mindamellettt ebben a korban is megvolt az egyhágra, kathólitásra való törekvés, de a kor külső katholicizmusa testi látással takarta el a szellemi egység mindjobban érezhető hiányát. A kor annyira a test káprázata alatt élt, hogy már nem érezte a látzatot hazugnak. Kathólikus, vagyis egyetemes egyház alatt tehát ekkor már a külső, jogi egyházszervezetet értették, ahogy ezt napjainkban is teszik. Az "egy szív, egy lélek" régi tudata eltűnt. Az egység nem a szivekben volt, hanem az egyház nagy jogi szervezetében. A külső kényszerített egység készült megfojtani a belsőt. Mindamellettt épen az előbb említett Cypriánus könyvet írt az egyház egységéről és abban megkapó melegséggel magasztalja a testi és szellemi egységnek azt a meglepő keverékét, mely az akkori kor felfogása volt. "Az egyház egy, de termékeny növekedéssel terjed ki, hogy sok legyen. Miként a napnak sok sugara van, de egy fénye, fának sok ága, de egy törzse, melyet erős gyökér alapz meg: mikor egy forrásból több patak folyik ki s noha a kifolyó víz bőséggel szétömölve sokaságot mutat, mégis az egység az eredetben egy marad. Szakíts le sugarat a nap testéről s aszétosztolt fénynek nincs többé egysége: törj le ágat a fáról, a le-tört ág nem sarjadhat: vágd el a patakot a forrástól az elvágott rész kiszárad. Így az Urnak egyháza is a fényét szétosztva sugara-it az egész földre szétküldi: mégis egy a fény, mely mindenüvé szétoszlik s a testi egysége nem választható szét: termékeny bősége a mindenségbe szétküldi ágait, bőségesen folyó patakjait messze eresztí, mégis egy forrás, egy eredet, egy sarjakat hajtó termékeny anya."

A bűn szándékos elfordulás Istentől, tehát nemlét. [A bűneset előtt az ember Isten segítségével meg tudta magát őrizni a bűntől és haláltól: de Istentől való elfordulás, tehát nemlét.] A bűneset előtt az ember Isten segítségével meg tudta magát őrizni a bűntől és haláltól: de Istentől való elfordulás esetén nyitva volt előtte az ellenkező út is. Ádámot dőlyfe vitte elesésbe: bűne engedetlenség volt: büntetése pedig a kívánczóság és tudatlanság halandósága voltak. A nemzéssel a bűn is a büntetés is átmentek az utódra: az emberiség massa perditionis -szá vált, elveszett tömeggé. A bűn lényege: a magunk szeretése, a magunk akaratainak cselekvése: ez az ami öröklődik. Csak Isten akarata vethet véget ennek és adhatja vissza az embernek a jó akarását. A megigazítás ennél fogva nemcsak bűnbocsánatban áll, hanem a jó akarásának helyreállításában, tehát megelevenítésben és a kegyelem megvilágosításában. Ekkor Isten újra mellettünk áll, segít, mint a bűnbeesés előtt. Isten akarásának ellenállhatatlansága vezette Ágostont a predestináció tanítására, melyet aztán Luther és Kálvin tanítottak.

Ágostont az egyházzól alkotott nézetének kialakulásáról nem csupán ez a meggondolása, hanem a donatizmussal való ellentét is vezette. Bizonyos személyi ellentétből kifolyólag Donatus és fanatikus követői azt vitatták, hogy a szakramentumok csak szent ember kezeiből elfogadva lehetnek valódiak. A velük ellentétben álló katolikusok egyház papjaitól végrehajtott keresztelés tehát érvénytelen. A 314-ben tartott arles-i zsinat leszögezte, hogy a pappá szentelés és keresztelés érvénye nem függ az azt kiosztónak méltó, vagy méltatlan voltától. Ágoston maga is erre az álláspontra helyezkedett. Ő mindent az isteni Szellem hatásától vezetett le és azt állította, hogy a Szellem az egyházban mindent az Ige és a szakramentumok útján cselekszik. Figyeljük meg, hogy egyház-felfogásban és minden a szellemisséghez és ugyanakkor minden a testi megnyilvánulásokhoz van kötve.

Meg kell különböztetnünk szerinte a külső szót a szellem belső szavától: a szakramentumban a külső jelképet a benne működő Szellemtől. De a szóban is, szakramentumban benne van az isteni Szellem s igyhatásuk ellenállhatatlan. Miből következik, hogy a szakramentum nem ismételtető meg. A keresztség tehát bocsánatot szerez. Ugyanez a kettősége van Ágoston egyház-fogalmában is. Ige és szakramentum által áll fenn a külső egyház, melyben szentségtelen tagok is vannak. A külső egyházban, de vele pusztán külső összefüggésben és tőle megkülönböztetve áll fenn a valódi egyház, mint polyva közt a buza, mint belső ember a külső emberben. Meg kell különböztetnünk tehát az Urnak igazi és kevert testét, de a kettő el nem választható.

Ágostonnál érthetetlen ellentétet képez egyfelől a tiszta szellemi felfogás, ahogy az emberben állandó isteni segítség nélkül semmiféle szellemi élet sem a büneset előtt, sem a büneset után el nem képzelhető az az élet megkülönböztetés mely a hallható Igét a belső Igétől a szakramentum jelképes részét a benne ható Szellemtől, az egyház polyváját a tiszta buzától megkülönbözteti. - Másfelől azonban az a tisztánk anyagias felfogás, hogy külső Ige és szakramentum által a Szellemnek okvetlenül hatnia kell s hogy a látható egyház ahogy benne a polyva és buza keveredik Isten országa s ezen belül kell lennünk, ha üdvözülni akarunk. Hogy magarázható Ágostonnál a két ellentétes véglet.

Ágoston idejében már óriási tömegek csatlakoztak az egyházhoz belső hit nélkül. A vezető helyekre mind több érdemetlen ember tolakodott. A fegyelem lazulása ellen a donatisták joggal panaszkodtak, de az ő orvosságuk sem volt bibliai, mert sem az egyház és szakramentum anyagi / testi / felfogásán nem változtattak, sem az egyházfegyelem alapja nem volt evangéliumi, miután annak alapjává nem a bűnbánatot és megtérést tették, hanem azt a farizeusi álláspontot, hogy bizonyos bűnöktől megtagadták a bocsánatot. Ágoston jól látta ezeknek a következetlenségét, de segíteni ő sem tudott, mivel az akkori tömeggyházból szellemi